

Halosenniemen pihaympäristön kunnostus- ja kehittämissuunnitelma

28.9.2018

HALOSENNIEMEN PIHAYMPÄRISTÖN KUNNOSTUS- JA KEHITTÄMISSUUNNITELMA

SUUNNITELMAN TIEDOT:

Työn tilaaja: Tuusulan tilakeskus

Suunnitelman laatija: Arkkitehtitoimisto Arkviiri Oy
www.arkviiri.fi
Mariankatu 8 A 4, 15110 LAHTI
(03) 751 4922
Saku Kärki, miljöosuunnittelija AMK
saku.karki@arkviiri.fi

Työn numero: ARK-930

Päiväys: 28.9.2018

SUUNNITTELUKOHTEN TIEDOT:

Osoite: Halosenniemi,
Halosenniementie 4-6, 04310 TUUSULA

SISÄLLYSLUETTELO

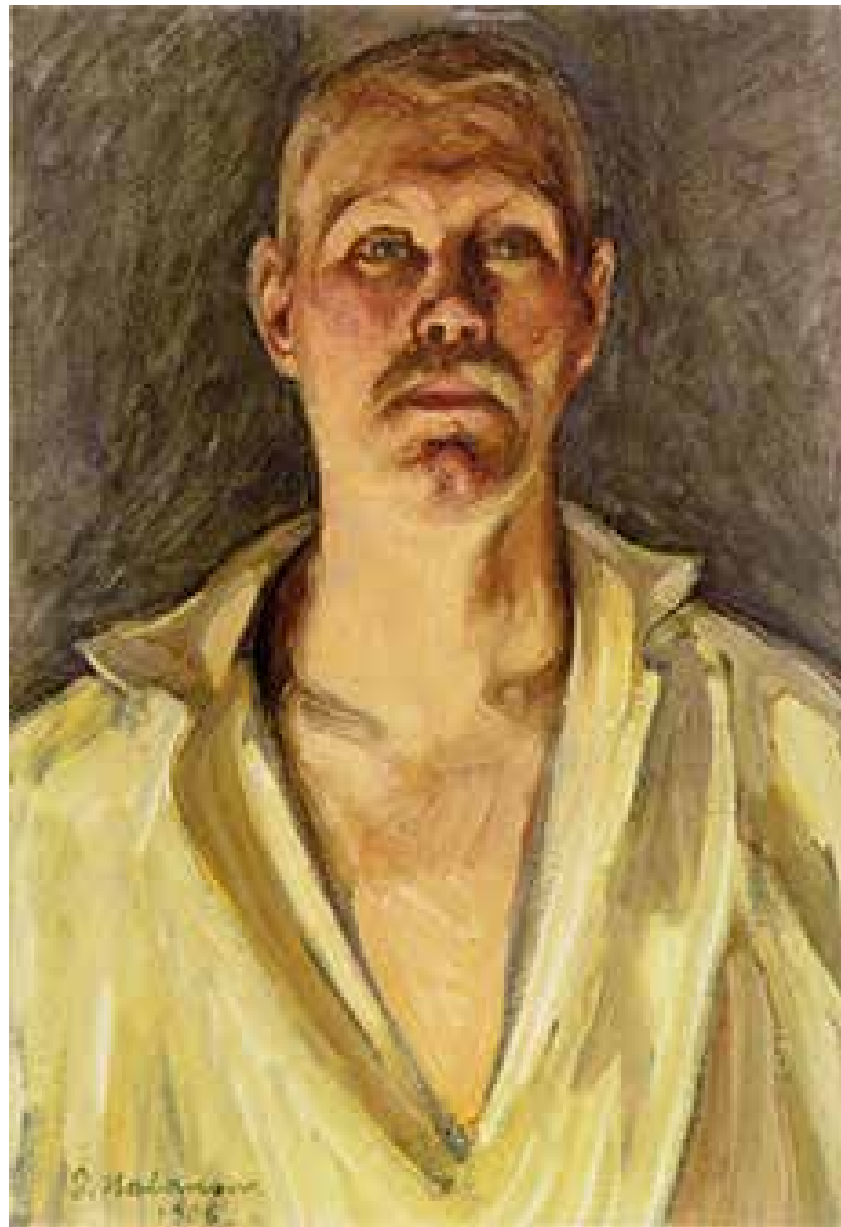
1 YLEISTÄ SUUNNITTELUALUEESTA	1
2 ALUEEN NYKYTILANNE	3
3 KAAVOITUS JA SUOJELUSTATUS	4
4 SUUNNITELMAN TARKOITUS	6
5 AIKAISEMMAT MAISEMANHOITOSUUNNITELMAT	7
6 OSA-ALUEET	8
6.1 TIE PÄÄRAKENNUKSELLE, OSA-ALUE NRO. 1	9
6.2 PÄÄRAKENNUKSEN ITÄRANTA, OSA-ALUE NRO. 2	11
6.3 NIEMENKÄRKI JA SAUNA, OSA-ALUE NRO. 3	13
6.4 PÄÄRAKENNUKSEN YMPÄRISTÖ, OSA-ALUE NRO. 4	15
6.5 KEITTIÖRANTA, OSA-ALUE NRO. 5	17
6.6 VUORI, OSA-ALUE NRO. 6	19
6.7 JYRKKÄ RANTAKALLIO, OSA-ALUE NRO. 7	21
6.8 PUUTARHA, OSA-ALUE NRO. 8	23
6.9 ENTINEN PERUNAMAA, OSA-ALUE NRO. 9	25
7. YLEISET TYÖOHJEET	27
LIITTEET	28
LÄHTEET	28

1 YLEISTÄ SUUNNITTELUALUEESTA

Halosenniemen pihaympäristön kunnostus- ja kehittämissuunnitelman kohteena on Tuusulassa sijaitseva taiteilija Pekka Halosen (23.9.1865- 1.12.1933) ja hänen perheensä kodin pihaympäristö. Pekka Halonen asui paikalle rakentamassaan erämaatyylisessä kotiateljeessaan aina kuolemaansa saakka. Sen jälkeen Halosenniemeä asuttivat hänen perheenjäsenensä aina 1950-luvun vaihteeseen, jolloin Tuusulan kunta osti päärakenuksen tontteineen. Tämän jälkeen Halosenniemi toimi Tuusulan kotiseutumuseona. 1990-luvulta lähtien Halosenniemi on toiminut Pekka Halosen taidetta esittelevänä museotilana ja pienimuotoisten tilaisuuksien pitopaikkana.

Tuusulanjärven itärannalla sijaitseva 1.3 hehtaarin Halosenniemi on kulttuurihistoriallisesti merkittävän Tuusulan Rantatien varrella. Halosenniemi on yksi 1900-luvun alussa Tuusulanjärven ympäristöön rakennetuista taiteilijayhteisön taiteilijahuvioloista. Muita merkittäviä lähialueen taiteilijakoteja ovat muun muassa Sibeliuksen Ainola, Eero Järnefeltin Suviranta ja J.H. Erkon Erkkola.

Halosenniemi sijaitsee noin 3 kilometrin päässä Ainolasta, matkaa Järvenpään keskustaan on noin 5 kilometriä, Tuusulan kuntakeskus Hyrylä on 5 kilometrin päässä.

Pekka Halosen omakuva vuodelta 1906

Halosenniemen sijainti Tuusulanjärven itärannalla.

2 ALUEEN NYKYTILANNE

Halosenniemi on luoteis-kaakkois- suunnassa noin 150-200 metriä Tuusulan-järvelle ulkoneva kallioinen niemenkärki. Tuusulan Rantatieltä aukeaa näkymä peltoaukean yli metsäiselle Halosenniemelle. Niemelle johtavan Halosennimentien päässä sijaitsee pysäköintialue ja sen vieressä nykyinen lipunmyyntirakennus. Pysäköintialuetta rajaavat koivut, raidat ja suuri angervopensasryhmä. Lipunmyyntirakennukselta lähtee niemenkärkeä ja päärakennusta kohti sorapohjainen huolto- ja pelastustie. Alueen kulkuväylät ovat vaihtelevassa kunnossa. Kulkuväylät ovat pääasiassa sora- ja kivituhkapintaisia. Alueella kulkee myös useita metsäisiä polkuja. Alueen opaste- ja infokyltit ovat huonossa kunnossa, heikosti sijoitettuja ja osittain epäselviä.

Halosenniemi on maastonmuodoiltaan ja kasvillisuusalueiltaan vaihtelevaa. Koko niemen yleisilmettä hallitsee sen keskeltä jyrkästi kohoava kallio. Kallion kasvilajisto vaihtelee kallion etelärinteen lehtomaisesta kankaasta kallion laen karuun kuivaan männikköön. Kallion päällä kasvaa myös nykyään runsaasti pensasmaisia pihlajia ja sinne levinneitä aronioita. Joitakin komeita katajia kasvaa siellä täällä. Kallion länsirannan tyvessä kasvaa paljon reheviä lehtipuita kuten tervaleppiä ja koivuja.

Päärakennukselta niemenkärkeen kasvillisuus koostuu heinittyneestä varpualuskasvillisuudesta, männyistä, koivuista ja pihlajista. Länsirannalla sijaitsevan saunarakennuksen ympäristössä kasvaa useita tervaleppiä. Niemenkärki on avokalliota.

Halosenniemen alueen eteläpäädyssä sijaitseva puutarha on rehevöitynyt ja heinittynyt. Puutarhassa kasvaa muun muassa useita eri lajikkeisia omenapuita, marjapensaita ja joitakin koristeperennoja ja -pensaita. Puutarhan keskellä kasvaa kookas, komea yksittäinen hopeapaju. Puutarhan ja rannan välinen alue on tiheäkasvuinen, lajeina tervalepät ja hopeapajut. Puutarhapalstan eteläpäädyssä on käytössä oleva kasvimaa. Alueen itälaidassa on tiheä haavikko, jonka paikalla on aikanaan sijainnut perheen perunamaa.

Halosennimentie Tuusulan Rantatieltä päin. Koivukujanteen päässä sijaitsee nykyinen lipunmyyntirakennus ja pysäköintialue.

3 KAAVOITUS JA SUOJELUSTATUS

Alueella on voimassa asemakaavamerkintä YM/sl (Museorakennusten korttelialue). Korttelialue on luonnonsuojelulain mukainen luonnonsuojelualue (Uudenmaan lääninhallituksen päätökset nro. 8925/1.10.1966 ja 1185/23.10.1989). Alueen kehittämisessä tulee ottaa huomioon luonnonsuojelulain asettamat rajoitteet. Alueen ennallistamista Pekka Halosen aikaisen kaltaiseksi luonnonsuojelustatuksesta huolimatta puoltavat Lääninhallituksen päätöksessä 1185/23.10.1989 mainitut poikkeukset ja Luonnonsuojelulaissa (1096/1996) säädetyt pykälät:

- 17 a § (21.1.2011/58) Muun luonnonsuojelualan rauhoitussäännökset:

” Muuhun luonnonsuojelualueeseen sovelletaan, mitä 13–15 §:ssä ja 16 §:n 1 momentissa säädetään kansallis- ja luonnonpuistosta, jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä.”

- 14 § Poikkeukset rauhoitussäännöksistä:

” Kansallispuistossa ja luonnonpuistossa ovat 13 §:n estämättä sallittuja sellaiset toimenpiteet, joita luonnonsuojelualan asian mukainen hoito tai käyttö edellyttää ja jotka eivät vaaranna alueen perustamistarkoitusta. Näillä alueilla saa:

- 1) rakentaa, entistää ja kunnostaa alueen hoitoa, valvontaa, tutkimusta, yleisön opastamista, retkeilyä ja alueeseen tutustumista varten tarpeellisia rakennuksia, rakennelmia ja polkuja;
- 2) hoitaa ja ennallistaa luonnonympäristöjä ja perinneluontotyyppejä sekä palauttaa alueen luontaisen kehityksen;
- 3) rakentaa sellaisen tien, joka on tarpeen alueen opastustoiminnan kannalta;
- 4) poimia marjoja ja hyötysieniä;
- 5) kalastaa kalastuslain (379/2015) 7 §:ssä säädettyjen yleiskalastusoikeuksien mukaisesti; (10.4.2015/380)
- 6) harjoittaa poronhoitoa poronhoitolain (848/90) mukaisesti;
- 7) käyttää ja kunnostaa alueella olevia teitä, sähkö- ja puhelinlinjoja sekä näihin liittyviä laitteita;
- 8) kunnostaa merenkulun turvalaitteita ja vesistön kulkuväyliä sekä tehdä vähäisiä turvalaitteiden edellyttämiä raivauksia; sekä
- 9) kartoittaa ja tehdä maanmittaustöitä.

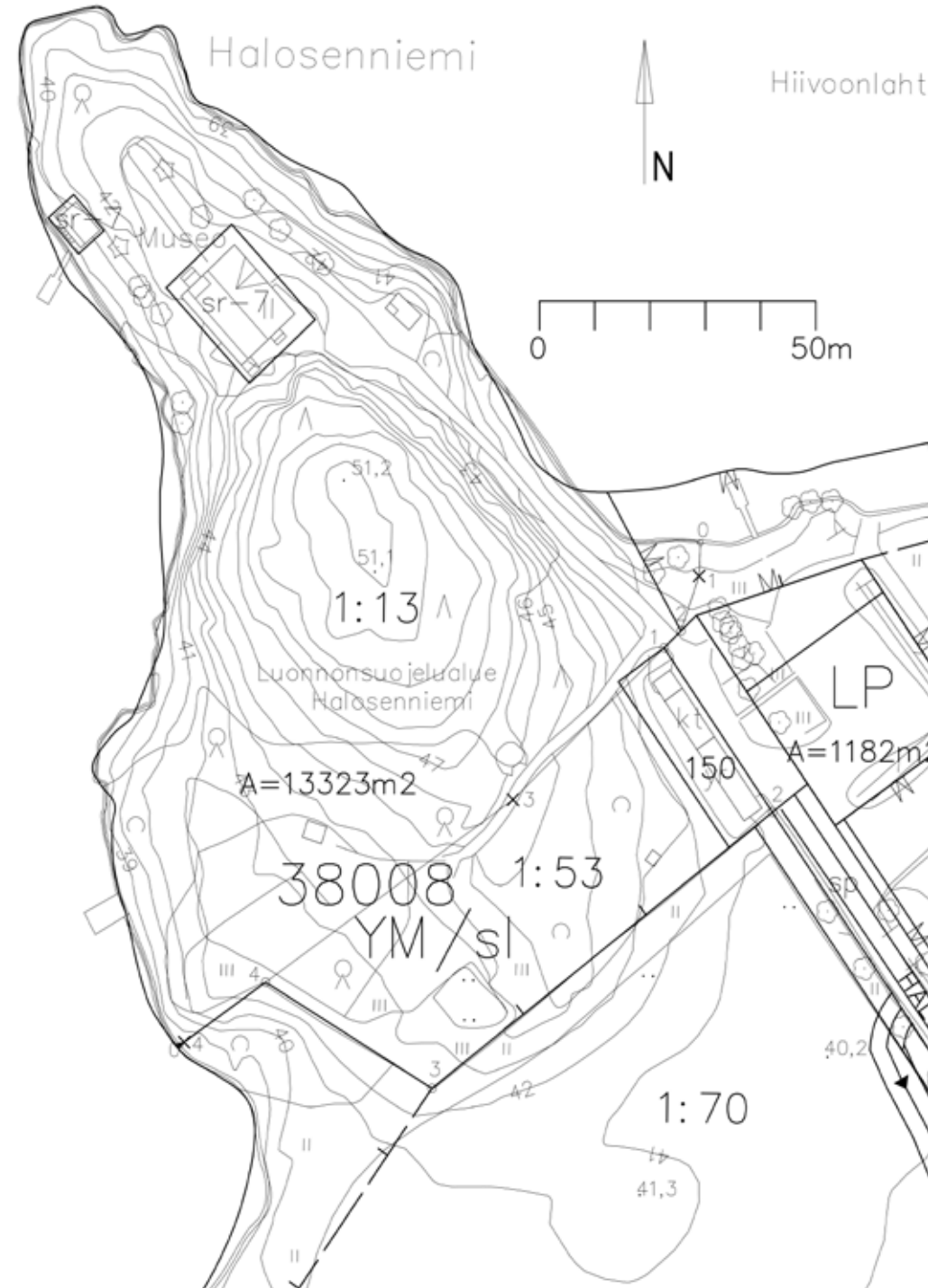
Luonnonsuojelualueella saadaan lisäksi, tilanteen niin vaatiessa, ryhtyä pelastuspalvelun, palontorjunnan, rajavalvonnan, eläintautien vastustamisen sekä eläinsuojelun edellyttämiin välttämättömiin toimenpiteisiin.”

KAAVOITUS JA SUOJELUSTATUS

Alueen ennallistamista puoltaa myös Metsähallituksen julkaisun Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteet ja sen luvun 3.1 Suojelualueverkon tehtävät;

”Suojelualueverkon tulee ennen kaikkea säilyttää:

- alkuperäistä luontoa, nimenomaan Suomelle tyypillisiä sekä häviämistä vaarassa olevia luontotyyppisiä, muodostumia ja piirteitä. Tähän sisältyen tai sen lisäksi suojelun kohteina ovat
- luonnon geeniperinnön ja ekosysteemien monimuotoisuus
- eliölajisto sekä geologiset ja geomorfologiset muodostumat; erityisesti sellaiset, jotka ovat luonnostaan harvinaisia taikka ihmisen toiminnan vuoksi uhanalaisia tai vähenemässä
- sellainen entisajan kulttuurin muovaama luonto, luonnonalueisiin liittyvät kulttuurimaisemat ja kulttuurimuistomerkit sekä niihin liittyvät viljelykasvilajikkeet ja kotieläinrodut, jotka ovat häviämässä
- eliöyhteisöjen luonnollinen sukkessio ja muut luonnonprosessit eri kehitysvaiheineen
- luonnonkauneus
- erämaisuus. Suojelutehtäviensä sallimissa rajoissa suojelualueverkon tehtävänä on lisäksi palvella
- tutkimusta ja ympäristön tilan seurainta
- ympäristökasvatusta, opetusta sekä yleistä luonnontuntemusta ja -harastusta
- luonnonsuojelun ehdoilla tapahtuvaa virkistystä.”

4 SUUNNITELMAN TARKOITUS

Halosenniemelle laadittavan kunnostus- ja kehittämissuunnitelman tärkeimpänä tavoitteena on palauttaa alueen ympäristö soveltuvien osin vastaamaan Pekka Halosen aikaista tilannetta, koska alueen kulttuuri- ja maisema-arvo perustuu nimenomaan tähän aikakauteen. Alueen miljöön on tarkoitus kunnostaa mahdollisimman luonnonmukaisella tavalla ja samalla selkeyttää ja jäsenellä alueen kulkuväyliä ja oleskelualueita sekä palauttaa näkymiä kohtiin, jotka ovat olleet olemassa Halosen elinaikana. Esitetyillä toimenpiteillä on tarkoitus ohjata alueella vierailevien kulku osoitetuille väylille herkkien luontoalueiden kulumisen estämiseksi. Tavoitteena on luoda Halosen taideteoksista tuttuja näkymiä alueelle ja parantaa alueen toiminnallisuutta. Suunnitelma antaa myös perusteet mahdollisesti tarvittaville päätöksille ja luville.

Suunnitelmassa esitetyjä ehdotuksia ja toimenpiteitä on tarkoitus toteuttaa maltillisella ja taloudellisella aikataululla. Toimenpiteitä voidaan toteuttaa osa-alueittain. Kunnostus- ja kehittämistoimenpiteet aloitetaan kokonaisuuden kannalta näkyvimmistä osa-alueista. Tuusulan kunta määrittelee osa-alueiden tärkeysjärjestyksestä taloudellisten resurssien puitteissa.

Näkymä Tuusulanjärvelle. Kuvan oikeassa laidassa näkyy Halosenniemen päärakennuksen katto.

5 AIKAISEMMAT MAISEMANHOITOSUUNNITELMAT

Maisemasuunnittelu Hemgård

Gretel Hemgård on laatinut Halosenniemestä maisemasuunnitelman. 1990 valmistuneen maisemasuunnitelman tavoitteena oli, että Halosenniemi voisi paremmin toimia Pekka Halosen ihanteista kertovana, elävänä ja muuttuvana ympäristönä.

Hemgårdin käyttö- ja hoitosuunnitelman pohjalta alueella on tehty toimenpiteitä 1990-luvun lopulla. Ehdotetut toimenpiteet ovat toteutuneet osittain vain puutarhassa, jossa on muun muassa kaivettu osa vanhoista Pekka Halosen aikaisista käytävistä esille. Muualla Halosenniemellä toimenpiteet ovat jääneet maisemankehittämisen näkökulmasta vähäisiksi. Tuolloin suunnitelman perusteella on kuitenkin myönnetty lupa muun muassa alueen hoitotoimenpiteisiin, kuten puunkaatoon ja muuhun hoitotyöhön Uudenmaan lääninhallituksen toimesta.

Osa Halosenniemen puutarhan esiin kaivetuista tiilikäytävistä.

6 OSA-ALUEET

Halosenniemen ympäristö on jaettu kunnostus- ja kehittämissuunnitelmassa yhdeksään eri osa-alueeseen.

Osa-aluejako helpottaa kokonaisuuden hahmottamista ja mahdollistaa toimenpiteiden suorittamisen alueittain. Seuraavissa luvuissa kuvaillaan Halosenniemen pihaympäristön osa-alueet nykytilassaan ja niiden kehittämiseksi esitetyt toimenpiteet.

Osa-aluejako- kartta (piir.nro. 930-201) erillisenä liitteenä.

Alueille ehdotetut toimenpiteet ilmenevät kulkuväylät ja opasteet- kartasta (piir.nro. 930-202) sekä puunkaato- ja toimenpidkartasta (piir.nro. 930-203). Kartat ovat erillisinä liitteinä.

6.1 TIE PÄÄRAKENNUKSELLE OSA-ALUE NRO. 1

Nykytilanne:

Paikotusalueelta Halosenniemen päärakennukselle johtava kivituhkapäälysteinen väylä on melko hyväkuntoinen ja nykytilassaan riittävä huolto- ja pelastustieksi. Ongelmia väylän kantavuuden kanssa on kuitenkin ilmennyt esimerkiksi pitkien sadejaksojen jälkeen. Alueella ei ole tällä hetkellä riittäviä opastekylttejä.

Väylän länsipuolella kohoaa jyrkästi kallio. Kalliolla kasvaa pieniä pensasmaisia yksittäispuita. Itäpuolella väylä rajautuu järvenrantaan. Väylän ja rannan välisellä kapealla kaistaleella kasvaa haapoja, koivuja, tervaleppiä ja kuusia. Kookkaiden ja varjostavien puiden takia aluskasvillisuuden määrä on suhteellisen vähäistä.

TIE PÄÄRAKENNUKSELLE OSA-ALUE NRO. 1

Tavoitteet ja toimenpiteet:

Väylän kantavuuden ja kunnon kelpoisuus pelastustieksi täytyy varmentaa Keski-Uudenmaan pelastuslaitokselta. Tarvittaessa väylän kantavuutta ja kuntoa parannetaan uusien rakennekerroksin. Mahdolliset huonokuntoiset kohdat korjataan tiivistetyllä soramurskekerroksella. Pintakerrokseksi lisätään kivituhkakerros. Käytettävän kivituhkan tulee vastata sävyltään väylän nykyisen pinnoitteen väriä.

Väylän alkupäähän lipunmyyntipisteen läheisyyteen sijoitetaan selkeä alueopastekyltti ja kulkua ohjaavat opaste-
viitat Kulkuväylät ja opasteet- kartan (piir.nro. 930-202) mukaisesti. Kartassa esitettyjen opastekylttien ja -viittojen paikat ovat periaatteellisia. Lopullisen paikan ja opastekyltin ulkoasun määrittämiseksi tarvitaan yksityiskohtainen opastesuunnitelma.

Väylän itäpuolen rantakaistaleella on Halosen aikana kasvanut tiheää pajukkoa. Tavoite on lisätä pajun osuutta kaistaleen kasvillisuudesta. Muutamia suurimpia ja huonokuntoisimpia paikalla kasvavia puita kaadetaan. Katso puunkaato- ja toimenpidekartta (piir.nro. 930-203). Paikalle istutetaan kosteilla kasvupaikalla viihtyviä, alueelle luontaisia pajukasveja. Lähialueelta mahdollisuuksien salliessa hankitut virpajun (*Salix aurita*) tai raidan (*Salix caprea*) pistokkaat sopivat tarkoitukseen mainiosti. Myös muut luontaisesti Etelä-Suomessa esiintyvät *Salix*-suvun kasvit käyvät.

Näkymä Halosenniemen päärakennukselle johtavasta väylästä. Vasemmalla puolella kohoaa kallio, oikealla rannan tuntumassa kasvaa kookkaita puita.

6.2 PÄÄRAKENNUKSEN ITÄRANTA OSA-ALUE NRO. 2

Nykytilanne:

Osa-alue käsittää päärakennuksen itäpuolen, pois lukien rakennuksen välitön ympäristö, ja rantaviivan väliin jäävän alueen. Pysäköintialueelta tuleva väylä kulkee osa-alueen läpi kohti niemenkärkeä ja päärakennuksen sisäänkäyntiä.

Pääasiassa hyväkuntoinen kivituhkalla päällystetty väylä rajaa päärakennuksen nurmialustaisen edustan rantaan asti jatkuvasta kasvillisuuskaistaleesta. Rantakaistaleella kasvaa kookkaita, huonokuntoisia haapoja, aluskasvillisuus on paikoin tiheää. Alueella sijaitsee myös nurmettunut, liikenteen kannalta vaarallisesti rantaan viettävä kääntopaikka huoltoajoa varten.

PÄÄRAKENNUKSEN ITÄRANTA OSA-ALUE NRO. 2

Tavoitteet ja toimenpiteet:

Rannan tuntumassa kasvavat suuret haavat ovat kasvaneet niin kookkaiksi, että näkymä ateljeen ikkunasta Tuusulanjärvelle on lähes kokonaan peittynyt. Halosen aikaisesta näkymästä ei ole tiedettävästi dokumentointia, mutta toimenpiteeksi ehdotetaan näkymän avaamista järvelle. Muutamia suuria puita kaadetaan puunkaatokartan mukaisesti. Myös pusikoitunutta aluskasvillisuutta raivataan.

Näkymä ateljeen ikkunasta

Näkymä päärakennukselta lähtevästä väylästä ja nykyisestä huoltoajon kääntöpaikasta

Päärakennukselle johtavan väylän yhteydessä sijaitseva huoltoajon kääntöpaikka laajennetaan rannan suuntaan puunkaato- ja toimenpidekartan (piir.nro. 930-203) mukaan. Kääntöpaikalta kuoritaan pintamaa pois, lisätään uusi kantava kerros, johon tehdään huoltoliikenteen kannalta turvalliset kaadot. Lopulta alue päällystetään kivituhkapintaiseksi. Käytettävän kivituhkan värin on vastattava alueen nykyisen pelastusväylän pinnoitteen väriä.

6.3 NIEMENKÄRKI JA SAUNA OSA-ALUE NRO. 3

Nykytilanne:

Osa-alue koostuu Halosenniemen kärjestä ja sen länsirannalla sijaitsevasta saunarakennuksessa. Alueella kasvaa lukuisia puita, pensasmaista pientä puustoa ja varpukasvipohjaista metsänpohjakasvillisuutta. Valtalajina osa-alueella mänty, seassa kasvaa koivuja ja pensasmaisia pihlajia. Alueen aluskasvillisuus on paikoin kulunut hiekkapinnalle.

Niemen halkaisee luode-kaakko suunnassa kulkeva 2-3 metriä leveäksi kulunut kivituhkapintainen kulkuväylä, joka on rajattu kasvillisuusalueesta matalalla köysiaidalla. Läheltä niemenkärkeä kulkee kapea polku länsirantaa pitkin kohti saunarakennusta. Saunarakennuksen ympärillä kasvaa useita suuria tervaleppiä.

NIEMENKÄRKI JA SAUNA OSA-ALUE NRO. 3

Tavoitteet ja toimenpiteet:

Saunarakennuksen välittömästä läheisyydestä kaadetaan ja harvennetaan puustoa. Harvennuksen perusteena on avoimemman maiseman saavuttaminen ja saunarakennuksen suojelu, sillä osa puista kasvaa haitallisen lähellä rakennusta. Katso puunkaato- ja toimenpidekartta (piir. nro 930-203).

Näkymä pohjoiseen päin kohti Halosenniemen kärkeä. Käytävä on kulunut liian leveäksi. Käytävä kavennetaan kunttaa istuttamalla.

Näkymä tervaleppien peittämästä saunarakennuksesta

Kulkeminen alueella ohjataan sille tarkoitetuille kulkuväylille. Kulkureitti voidaan ohjata kulkemaan hallitusti saunakamarin läpi. Saunassa kulku rajataan kulkemaan ainoastaan saunakamarin läpi ja lattiapinnat suojataan esimerkiksi matolla. Kulkeminen muualla kuin sille tarkoitettuilla poluilla kielletään selkeillä opastekylteillä. Alueelle lisätään alueopastekyltti ja kulun suunnan osoittava viitta Kulkuväylät ja opasteet-kartan (piir.nro 930-202) mukaisesti. Kartassa esitetyt opastekyltin ja -viitan paikat ovat periaatteellisia. Lopullisen paikan ja opastekyltin ulkoasun määrittämiseksi vaaditaan yksityiskohtainen opastesuunnitelma.

Paikoin käytävät rajataan uusien köysiaidoilla. Kulku niemenkärjen avokalliolle sallitaan. Liian leveiksi kuluneita kulkuväyliä kavennetaan puunkaato- ja toimenpidekartan mukaisesti, erityisesti päärakennukselta niemenkärkeä kohti kulkevaa väylää. Kuluneen aluskasvillisuuden korjaus ja käytävien rajausten toteutus on kunnan vastuulla. Alueen pusikoitunut aluskasvillisuus, kuten pihlajat ja muut pensasmaisesti kasvavat pienet puut raivataan.

6.4 PÄÄRAKENNUKSEN YMPÄRISTÖ OSA-ALUE NRO. 4

Nykytilanne:

Päärakennuksen eri sivuilla on nykytilassa hyvin erilaiset käyttötarkoitukset. Keittiön ovea käytetään huoltoreittinä ja liikuntarajoitteisten sisäänkäyntinä. Vaikeakulkuinen polku keittiönovelle kulkee muun muassa kivien päältä ja on etenkin liukkaalla vaarallinen. Rakennuksen päädyssä kasvaa kaksi suurta koivua. Rakennuksen kaakkois- ja itäpuolta on hoidettu nurmialueena. Kaakkoisnurkkaan on asennettu päärakennukseen kohdistettu valonheitin.

Rakennuksen luoteispäädyssä sijaitsee pääsisäänkäynti. Koko luoteispääty on kivituhkapintaista ja riittävän helppokulkuista. Sisäänkäynnin portaiden edustalla kasvaa suuri koivu.

Päärakennuksen lounaisjulkisivun vierellä kulkee polku-uoma, jota katolta valuva vesi kuluttaa. Polku johtaa talon ympäri kaakkoispäädyn keittiönovelle, sekä houkuttelee kulkijoita kiipeilemään kalliojyrkänlelle.

PÄÄRAKENNUKSEN YMPÄRISTÖ OSA-ALUE NRO. 4

Tavoitteet ja toimenpiteet:

Keittiön sisäänkäynnille on nykyään epäselvä kulku. Uusi tasainen ja helppokulkuinen huoltoväylä rakennetaan päärakennuksen kaakkoisjulkisivun suuntaisesti. Uuden väylän sijainti ilmenee puunkaato- ja toimenpidekartasta (piir.nro. 930-203). Liikuntarajoitteisten sisäänkulun helpottamiseksi portaiden yhteyteen asennetaan uusi loivempi luiska. Kallion ja kääntöpaikan välistä aluetta peitetään kuntalla. Katso puunkaato- ja toimenpidekartta. Kaakkoispäädystä rakennuksen läheisyydessä kasvavat koivut kaadetaan rakennuksen suojelemiseksi. Kannot poistetaan.

Rakennuksen nurkan lähellä sijaitseva valonheitin erottuu negatiivisella tavalla ympäristöstään, ja se tulee vaihtaa huomattomampaan valaisimeen. Uuden valaisimen suuntauksessa ja valotehossa otetaan huomioon päärakennuksen valvontakamerat, joita uuden valaisimen ei tule häikäistä. Koko Halosenniemen alueelle tarvitaan yhtenäinen valaistussuunnitelma.

Lounaispuolella kulkevaa polkua levennetään, vahvistetaan rakenteellisesti ja katolta valuvia sadevesiä ohjataan niin, että ne eivät kuluta polkuun uraa. Kulku rakennuksen ympäri mahdollistetaan edelleen, mutta pääsy kalliolle kielletään. Katso puunkaato- ja toimenpidekartta.

Näkymä Halosenniemen päärakennuksen kaakkoispäädystä

6.5 KEITTIÖRANTA OSA-ALUE NRO. 5

Nykytilanne:

Päärakennuksen länsi- ja lounaispuolella rakennuksesta rantaan rajautuva alue on nykyään vaikeakulkuista ryteikköä. Aluskasvillisuus on pitkää heinikkoa ja satunnaisia perennoja. Alueella kasvaa myös suureksi levinnyt angervoalue ja ruusupensaita. Selkeää kulkuyhteyttä rantaan ei ole.

KEITTIÖRANTA OSA-ALUE NRO. 5

Tavoitteet ja toimenpiteet:

Pekka Halosen aikaan keittiöranta on ollut aluskasvillisuudesta vapaata runsaan oleskelun ja kulkemisen johdosta. Vain yksittäisiä puita on kasvanut alueen reuna-alueilla etelä- ja pohjoispäädyissä, mutta kulku rantaan on ollut esteetön ja näkymä on auennut Tuusulanjärvelle. Myöhemmin Pekka Halosen poika Antti on istuttanut alueelle koristepensaita ja -puita sekä perennoja, ja alue on ollut luonteeltaan hyvin hoidettu koristepuutarha.

Tavoitteena on saattaa alue osittain Pekka Halosen, osittain myöhempään Antti Halosen aikaiseen tilaan. Alueesta pyritään saamaan yhdistelmä Pekan perheen kasvillisuudesta vapaata oleskelun kuluttamaa aluetta ripauksella Antti Halosen aikaista koristepuutarhaa. Alueelle rakennetaan saunarakennukselta päärakennukselle ja takaisin kohti niemenkärkeä kulkeva reitti. Katso kulkuväylät ja opasteet- kartta. Koristepensaat ja aluskasvillisuus siirretään ja uusitaan. Alueelle tarvitaan yksityiskohtainen pihasuunnitelma.

Näkymä keittiörantaan päärakennuksen luoteisnurkalta

6.6 VUORI OSA-ALUE NRO. 6

Nykytilanne:

Kallionlaki eli vuori, joksi Halosen perhe sitä nimitti, ko-
hoaa keskeltä Halosenniemeä selvästi ympäristöään kor-
keammalle. Alue on nykytilassaan hyvin luonnonmukainen.
Kallion puusto on monipuolista. Alueen etelä- ja lounais-
puolella puutarhaan viettävällä rinteellä puusto on lehtipuu-
valtaista. Kallion laella puusto muuttuu mäntyvaltaiseksi.
Pensasmaisista pihlajia ja lähialueelta levinneitä aronioita
esiintyy paikoitellen. Kallion laella on myös näyttävä kelot-
tunut mänty ja toinen kaatunut kelo. Lisäksi osa-alueen
eteläpäädyssä puutarhapolun varrella sijaitsee huonokuntoi-
nen maakellari.

Avokalliota on runsaasti esillä ja sammalpeitteen osuus alus-
kasvillisuudesta on merkittävä. Kallion länsipuoli on rehe-
vöitynyt Pekka Halosen aikaisesta ja sen aikainen avokallio
on kasvanut osittain aluskasvillisuudella umpeen. Puutarhu-
ri Christina Koivusen 2016 antaman suullisen tiedonannon
mukaan kalliolla vielä 1980-luvun lopussa esiintyneet herkä-
t kalliokasvilajit ovat lähes kokonaan hävinneet.

Pääsy kalliolle on nykyään kielletty, eikä sinne ole osoitettu
kulkuyhteyttä. Alue kuitenkin houkuttelee kulkijoita kalliol-
ta aukeavien maisemien johdosta.

VUORI OSA-ALUE NRO. 6

Tavoitteet ja toimenpiteet:

Halosen elinaikana kallio oli hänen ja perheensä suosima oleskelupaikka. Lukuisat hänen teoksensa ovat näkymiä kalliolta. Tavoite on saada kallionlaki yleisön saavutettaviin hallitusti ja ohjatusti, kallion luontoa vahingoittamatta. Näkymää Tuusulanjärvelle on aiheellista saada esille harkituin puunkaadoin Halosen aikauteen perustuvan kulttuurimaisema-arvon palauttamiseksi. Kalliolla olevat mäntykelot säilytetään. Katso puunkaato- ja toimenpidekartta (piir.nro. 930-203).

Alueen saavuttamiseksi tehdään luonnonmukainen noin metrin levyinen polkureitti puutarhan puolelta sekä näköalapaikka kallion laelle. Kulku ohjataan selkeästi opastein ja köysiaidoin rajaamalla. Myös näköala-alueen sallittu oleskeluala rajataan ympäröivän sammalpeitteen ja muun kasvillisuuden suojelemiseksi. Alueen rajausta on tehtävä hienovaraisesti maastoa vaurioittamatta esimerkiksi köysiaidalla ja edellyttää huolellista suunnittelua. Polun, näköalapaikan ja opasteiden sijainnit selviävät kulkuväylät ja opasteet- kartasta (piir. nro. 930-202). Kartassa esitetyt opastekyltin ja -viitan paikat ovat periaatteellisia. Lopullisen paikan ja opastekyltin ulkoasun määrittämiseksi vaaditaan yksityiskohtainen opastesuunnitelma. Alueella oleva maakellari vaatii korjaustoimenpiteitä. Sen kattorakennetta on tuettava ja kulku sen päälle kiellettävä kieltokyltillä.

Näkymä Halosenniemen yli Tuusulanjärvelle

6.7 JYRKKÄ RANTAKALLIO OSA-ALUE NRO. 7

Nykytilanne:

Alue on topografisesti haastavaa ja jyrkkää rantakalliota. Kallion rinteillä ja rantaviivassa kasvaa kookkaita puita ja runsaasti pusikoitunutta aluskasvillisuutta. Valtalajeina kasvaa tervaleppää ja koivuja.

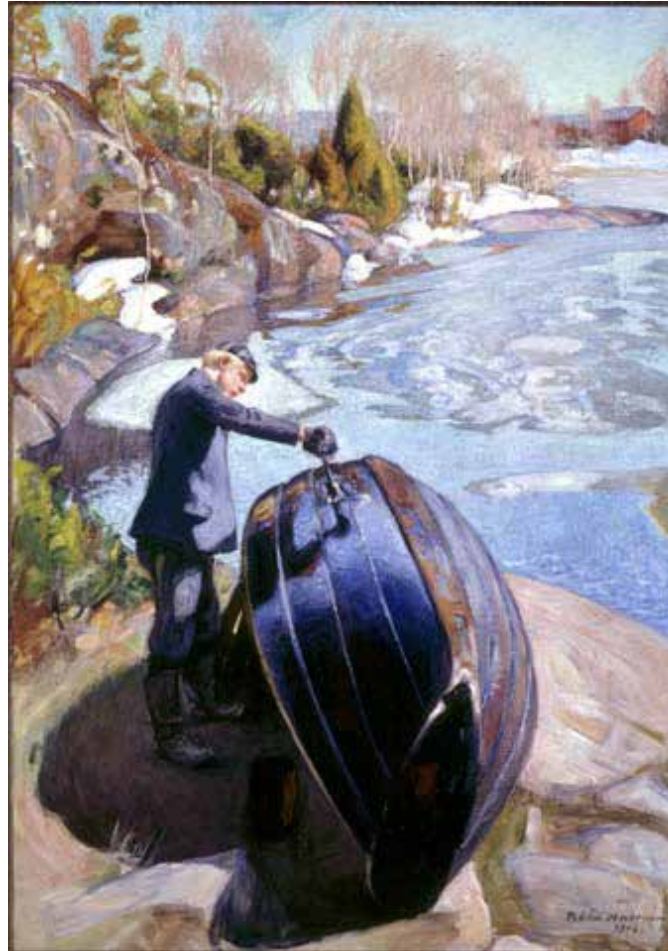

JYRKKÄ RANTAKALLIO OSA-ALUE NRO. 7

Tavoitteet ja toimenpiteet:

Pekka Halosen useassa maalauksessa esiintyy näkymä tästä rantakallio- alueesta. Maalauksista voidaan todeta, että alue on ollut viime vuosisadan alussa avoin. Kalliolla on ollut vain vähän aluskasvillisuutta ja paljaan avokallion pinta-alan osuus on ollut merkittävä. Maisemakuvassa on ollut joitakin yksittäispuita.

Tavoite on harventaa puustoa, poistaa aluskasvillisuutta ja lisätä sammalpeitteisen kallion ja avokallion osuutta maisemassa. Harvennuksella avataan myös kallion laen näkymiä järvelle päin. Katso puunkaato- ja toimenpidekartta (piir.nro. 930-203).

Pekka Halosen Veneentervaja II vuodelta 1908 ja nykyinen näkymä lähes samalta paikalta

6.8 PUUTARHA OSA-ALUE NRO. 8

Nykytilanne:

Puutarha viljelyaloinen on ollut tärkeä osa Halosen perheen arkea. Puutarhassa on vietetty aikaa koristekasveja ihailen ja hoitaen sekä hyötykasvien viljelytyön parissa. Puutarha on ollut olennainen osa Halosenniemen ympäristöä, ja sitä on hoidettu aikanaan laadukkaasti.

1990-luvun lopulla puutarhaa on ennallistettu osittain Halosen aikaista ulkoasua vastaavaksi. Esiin on muun muassa kaivettu osa vanhoja punatiilistä ladottuja käytäviä ja luonnonkivistä tehtyjä istutusalueiden rajauksia. Tiilestä tehdyt käytävät ovat Pekka Halosen ja Juhani Ahon rakentamat. Käytävissä käytetyt tiilet on poltettu Halosenniemessä. Laajoista ennallistamisyrityksistä huolimatta puutarha on nykykunnossaan liian villiintynyt. Istutusalueet kasveineen ovat osittain huonokuntoisia ja heinittyneitä, ja käytävät ovat huonosti rajattuja. Rannan avokalliolla sijainnut vedenottopaikka on rehevöitynyt lähes umpeen, ja kulku sinne on estynyt.

Puutarhassa kasvaa muun muassa useita eri lajikkeisia omenapuita, marjapensaita ja useita villiintyneitä koristeperennalajeja. Puutarhan keskellä kasvaa kookas, komea yksittäinen hopeapaju. Puutarhan ja rannan välinen alue on tiheäkasvuinen, lajeina tervalepät ja hopeapajut. Puutarhapalstan eteläpäädyssä on pienimuotoinen kasvimaata, johon on koottu Halosen elinaikana käytettyjä hyötykasveja.

PUUTARHA OSA-ALUE NRO. 8

Tavoitteet ja toimenpiteet:

Tavoite on saattaa puutarha vastaamaan Pekka Halosen aikaista loistoa, mutta kooltaan pienemmässä mitta-kaavassa. Tavoitteena on toteuttaa muun muassa selkeä ruutukaavainen viljelysalue ja lisätä ruohovartisten kasvien lajikirjoa käyttäen 1900-luvun alussa saatavina olleita perinnekasveja. Lisäksi koriste- ja hyötypuita uusimalla ja lisäämällä puutarha saadaan muistuttamaan enemmän Halosen ja hänen jälkipolviensa aikaisen kaltaista.

Tärkeä toimenpide puutarhan toiminnallisuuden ja selkeyden saavuttamiseksi on käytävien esiin kaivaminen, kunnostaminen ja uusiminen. Rannan ja puutarhan välisen alueen raivaaminen näkyvyyden ja saavutettavuuden vuoksi on myös tärkeä toimenpide eheän ja tasapainoisen kokonaisuuden luomiseksi. Katso puunkaato- ja toimenpidekartta.

Lisäksi ehdotetaan puutarha-alueen aitaamista paikalla aikanaan käytettyjen kaltaisilla perinteisillä riukuaidoilla nykyisten sijasta. Puutarha-alueen kehittämiseksi tarvitaan yksityiskohtainen pihasuunnitelma kasviluettelointeen. Erinomaisena pohja-aineistona suunnitelman laatimiselle toimivat museon arkistosta löytyvät vanhat kasviluettelot, Gretel Hemgårdin selvitys vuodelta 1990 ja Mari Mäki-Kahman laatima puutarhan ennallistamiseen liittyvä aineisto.

Näkymä rehevöityneen puutarhan keskiosasta

6.9 ENTINEN PERUNAMAA OSA-ALUE NRO. 9

Nykytilanne:

Osa-alueen itälaidassa on aikanaan sijainnut perheen rakentama ja käyttämä pelikenttä. Alueen länsipuoli on toiminut aikaisemmin Halosen perheen peruna- ja kaalimaana. Alueella järjestetään kesäkausina erilaisia tapahtumia.

Nykyään alue on metsittynyt ja heinittynyt. Alueella kasvaa useita kookkaita haapoja ja koivuja. Alueen ja samalla tontin rajalla kasvaa suurikokoisia lehtipuita ja muutamia kuusia.

ENTINEN PERUNAMAA
OSA-ALUE NRO. 9

Tavoitteet ja toimenpiteet:

Alueella kasvavia puita kaadetaan puunkaato- ja toimenpidekartan mukaisesti. Aluetta kehitetään ulkotapahtumien pitopaikaksi.

Nykyisellään alueen maanpinta on liian heinittynyt ja epätasainen tapahtumien järjestämiseen. Pintakasvillisuuskerros kuoritaan, tasataan ja pinnoitetaan käyttönurmikolla, jotta tapahtumien järjestäminen alueella olisi helpompaa.

Näkymä metsittyneestä perunamaasta

7. YLEISET TYÖOHJEET

Tässä kunnostus- ja kehittämissuunnitelmassa esitetyt toimenpide-ehdotukset ilmenevät luvussa OSA-ALUEET (s. 6-26). Mainitut kehittämis- ja kunnostustoimet ovat kuvailtu sanallisesti ja niitä tukevat erillisenä liitteenä olevat suunnitelmakartat ja -asiakirjat. Joitakin tekstissä mainittuja tarvittavia suunnitelma-asiakirjoja kuten valaistussuunnitelmaa, yksityiskohtaista opastesuunnitelmaa tai tarkkoja pihasuunnitelmia ei ole vielä laadittu.

Puunkaadot

Alueella suoritettavat puunkaadot ilmenevät osittain tekstiosiosta ja tarkemmin liitteenä olevasta Puunkaato- ja toimenpidekartasta. Huonokuntoisia puita kaadetaan turvallisuussyistä ja rakennusten suojelemiseksi. Puita kaadetaan myös tarvittaessa esteettisistä ja kulttuurimaisemallisista syistä ja jotta saadaan vähennettyä puulajeja, jotka eivät ole välttämättä olleet valtalajeina Pekka Halosen aikana. Kaatoajankohdaksi suositellaan talvikuukausia. Alueella suoritettavat kaadot tulee suorittaa erityisellä ammattitaidolla ja tarkkuudella, siten että kaadot aiheuttavat mahdollisimman vähän vahinkoa ympäröivälle luonnolle. Päärakennuksen läheisyydestä kaadettavien koivujen kannot poistetaan. Kannot poistetaan myös muualta jos Puunkaato- ja toimenpidekartassa on merkintä poistettavasta kannosta. Rungot kuljetetaan pois alueelta ilman maastoa tuhoavia metsäkoneita.

Alueelta kaadettavat haavat tulee kaulata paria vuotta ennen varsinaista kaatoa, jotta varmistetaan ettei juuristo veso hallitsemattomasti lähiympäristöön kaadon jälkeen.

Raivaus ja harvennus

Tietyillä alueen luonnontilaisilla metsäalueilla suoritetaan maltillisia hoitoharvennuksia, puuston ja aluskasvillisuuden elinvoimaisuuden parantamiseksi. Harvennus- ja raivaustyö tulee suorittaa siten, että hoidettu alue näyttää jo seuraavana kasvukautena koskemattomalta ja luonnolliselta. Raivausjätettä, kuten risuja ja suurempia runkoja ei jätetä maahan. Raivausjätteen poiskuljettaminen kuuluu urakkaan. Työstettävät alueet ilmenevät Puunkaato- ja toimenpidekartasta.

Uudet kulkureitit ja muut pinnoitteet

Alueella vierailevien kulku ohjataan suunnitelmassa esitetyille kulkuväylille. Tarkoitus on luoda alueelle maastoon mukautuva ja logistisesti toimiva polkuverkosto. Kun kulkeminen saadaan ohjattua niille tarkoitetuille väylille, Halosenniemen muu luonto säilyy koskemattomana ja välttyy kulumiselta. Kulku alueelta toiselle ohjataan selkeillä opastekylteillä, -viitoilla ja köysiaidoin. Uusien ja kunnostettavien kulkuväylien sijainti ilmenee Puunkaato- ja toimenpidekartasta, ja Kulkuväylät ja opasteet- kartasta. Kyseisissä suunnitelmakartoissa ja tekstiosiossa ilmenevät ainoastaan väylien ja polkujen sijainti. Toteutusvaihetta ennen väylille on laadittava rakennesuunnitelma, josta ilmenee kullekin väylälle riittävät rakennekerrokset. Tällä taataan niiden kestävyys, tasaisuus ja helppokulkuisuus.

LIITTEET

1. Osa-aluejako- kartta, piirustusnro. 930-201	1:500
2. Kulkuväylät ja opasteet- kartta, piirustusnro. 930-202	1:500
3. Puunkaato- ja toimenpidekartta, piirustusnro 930-203	1:500

LÄHTEET

Hemgård, Gretel ”Halosenniemen maisemasuunnitelma” 1990

Rinta-Aho, Johanna. Halosenniemi. Moniste. rakennushistoriallinen raportti. Tuusulan museo 1989

Kylä Tuusulanjärven ja rautatien kupeessa – Tuomaalan kyläkirja. Kyläkirjan työryhmä. Saarijärvi 2016

Naski-Multanen, Marke toim. ”Tupatölly omalle turpeelle” – Halosenniemen taiteilijakoti. Halosenniemen museon julkaisusarja n:ro 10. Tuusulan museo 2005

von Bonsdorf, Anna-Maria. Pekka Halonen - Ateneum 2008. Näyttelyjulkaisu. Ateneumin taidemuseo 2008.